

Faust în Românește

Literatura noastră de traduceri a fost sporită în timpul din urmă cu o nouă operă și încă cu una din cele mai puternice creații ale unuia din cei mai mari poeți ai lumii: d. Gorun ne-a dat pe Faust în românește.

Ce însemnă o traducere, care sînt greutățile ei și ce însușiri se cer dela un traducător, a arătat în această revistă, mai de mult, d. G. I. («V. R». vol. III, pag. 451 sqq.). O singură observație numai vreau să adaug: chiar dacă „traducătorul ar fi un poet tot atît de mare cași poetul original și congenial acestuia“ traducerea totuși n-ar putea egala originalul, căci greutatea de neînving este că trebuie să crezi din nou, să găsești în altă limbă și cu mijloacele de care ea dispune, o formă potrivită pentru idei și simțiri care nu sînt izvorite din propriul tău suflet,—„bucăți din inima ta rupte“—ci din al altuia. Traducerile dar, oricît de reușite ar fi, rămîn totdeauna, după frumoasa expresie a unei poete italiene

fiori di Dio, copiate în cera.

În rîndurile care urmează îmi propun să cercetez întrucît traducerea d-lui Gorun poate fi considerată ca o reală îmbogățire a literaturii poetice romine, întrucît d-sa îndeplinește acel minimum de condiții ce se cere unui traducător, anume de a avea „*măcar oarecare talent artistic*“. Dacă d-sa va fi reușit să ne redea, măcar cu aproximație, fondul operei lui Goethe. dîndu-ne în acelaș timp pagini de poezie rominească care să poată fi cetite cu plăcere, atunci, orișine cunoaște cuprinsul, de o înălțime filozofică și poetică, turnat într-o formă desăvîrșită, al acestei opere la care Goethe a lucrat aproape șezeci de ani, va trebui să recunoască că d. Gorun a făcut foarte mult.

În privința fondului filosofic, se poate spune, cu oarecare restricții, că d. Gorun a reușit, pe cît e cu putință; a tradus liber, foarte liber, dar a înțeles textul, n-a falsificat, în genere, înțelesul. Dacă expresiile originalului își pierd în traducere energia, plasticitatea, cu un cuvînt poezia, asta nu se-ntimplă din pricina lipsei de pricepere, ci cele mai adeseori din lipsa de talent poetic a traducătorului.

În acest articol ne vom ocupa numai cu analiza *forme* în care d. Gorun ne-a redat pe Faust în rominește.

Luăm un pasaj, depildă dela pag. 31.

Și voi, unelte, mă batjocoriți
 Voi roate, dinți, cilindri, fiare
 La ușă stam și chei aveți să-mi fiți;
 Zăvoarele 'n zadar—rămîn în nemișcare.
 Misterioasă 'n plină zi
 Natura vâlul ei nu și-l desprinde,
 Și dacă ea n'o va dezvălui,
 Șuruburi, pârghii, taina nu-i vor prinde.

În aceste 8 versuri vedem amestecate, fără regulă, versuri de diferite măsuri de 10, 9, 8, 13 și 11 silabe. Și aceasta, în traducerea d-lui Gorun, nu e o întâmplare, ci se urmează obișnuit, este un sistem. Prin aceasta se pare că a vrut să redea mai exact originalul, căci în adevăr în versurile germane măsura variază. Decît numai, ce se pctrivește în metrica germană, nu se potrivește în cea romină. Metrica, sau mai exact, ritmica germană se deosebește de cea romanică în general, prin aceea că se bazează pe principiul *accentuării*, pe cînd cea romanică se bazează pe numărul fix de silabe, adică pe *măsură*. De aceea în poezia veche germană, singura simetrie cerută era cea a silabelor neaccentuate (Hebungen), pe cînd partea neaccentuată a tactului¹⁾ ritmic (Senkung) putea cuprinde mai multe silabe și putea chiar lipsi. În poezia nouă germană nu se mai admite lipsa părții accentuate din tact, macarcă poeți moderni ca Roderich Benedix, W. Jordan și R. Wagner au încercat să reintroducă această particularitate a ritmicei vechi germane. Afară de aceasta în limba germană joacă un rol important și *cantitatea silabelor*, adică timpul mai lung sau mai scurt întrebuintat pentru rostirea unei silabe; pot fi silabe accentuate scurte și silabe accentuate lungi, iar cele neaccentuate pot fi de diferite lungimi, astfel încît germanul își poate permite în ritmica sa, să întrebuinteze ca egale un dactil ($-\times\times$)²⁾ în locul unui troheu ($-\times$), ori un anapest ($\times\times-$), în locul unui iamb ($\times-$). Ritmica limbii rominești, ca și a oricărei limbi romanice, cere *simetrie* în privința *numărului silabelor*, căci în limba noastră *cantitatea* joacă un rol mult mai puțin însemnat, toate silabele accentuate fiind cam de o potrivă de lungi, și toate cele neaccentuate iarăși cam de o potrivă de lungi, iar deosebirea între aceste două categorii puțin senzibilă. Afară de aceasta în special ritmica rominească este stăpînită și de principiul *alternanței*, adică de necesitatea de a avea cîte un accent din două în două silabe și de aceea ritmele na-

1) Ceea ce se numește „picior“ în metrica clasică, și'n Poeticile noastre.

2) Din lipsă de semne tipografice, în semnăm cu \times silaba neaccentuată din tact, și cu $-$ silaba accentuată. ☺

turale limbii rominești sînt numai două: *coboritor* (trohaic) și *suiitor* (iambic). Iată un exemplu pentru a lămuri cele spuse; sînt primele trei strofe din prefața pe care o pune Heine la a treia ediție a volumului său „Buch der Lieder“. Despărțim în versuri taturile, însemnînd accentele 1) și numărul silabelor:

Das ist der ál re Mär chenwáld!	= 8
Es dú ftet die Lín den blü the!	= 8
Der wún derbá re Món denglá nz	= 8
Bezaú bert mein Gemü the	= 7
Ich gíng für bá ss, und wie ich gíng,	= 8
Erklá ng es in der Hó he.	= 7
Das ist die Nách tigá l, sie síngt	= 8
Von Lieb' und Lie beswé he.	= 7
Sie síngt von Lieb' und Lie beswé h',	= 8
Von Thrá nen únd von Lá chen,	= 7
Sie jú belt so tráu rig, sie schlú h zet so fróh,=11	
Vergé sene Tráú me erwá chen.	= 8

Cum se vede, aceste versuri așa de armonioase sînt scrise în ritmu suitor, păstrînd regulat simetria de accente (un vers 4, un vers 3), dar fără să păstreze simetria numărului de silabe, poetul înlocuind de mai multe ori tactul iambic (X-) prin cel anapestic (XX-). Imitînd aceeași schemă în limba romină, am mai putea dobîndi versuri așa de armonioase ca acestea?!

În Faust însă, măsurile versurilor variază, nu numai din pricina amestecului anapeștilor între iambi, dar și din alte pricini; anume Goethe, ca și Schiller, amestecă uneori versuri de sese tacturi iambice, printre cele de cinci tacturi, și în afară de aceasta întrebunțază de multeori așa numitul *Knittelvers*, care prin definiție e neregulat. Dacă d. Gorun ar urma pas cu pas originalul, reproducînd exact schemele versurilor lui Goethe, ar fi numai un mod greșit de a pricepe rostul unei traduceri, ar fi un exemplu de traducere, care vrînd să fie fidelă, este în realitate mult mai departe de original, fiindcă impresia estetică ar dispărea, lipsind forma *noastră*. D. Gorun însă s-ar părea că a adoptat în principiu ritmica germană și o întrebunțază împreună cu cea rominească cum fi vine la îndămină, făcînd versuri de diferite măsuri *chiur acolo unde în original sînt de măsuri egale, și viceversa*; cînd măsurile versurilor sale se potrivesc cu acelea ale originalului, este numai o întimplare; în general însă nu se potrivesc.

Iată un exemplu dela pag. 40. Este traducerea admirabilei descrieri a primăverii; despărțim în versuri taturile și alăturăm și schema lingă care notăm măsurile, adăogînd în paranteze și pe acelea ale versurilor germane corespunzătoare. Schema o facem așa cum rezultă din accentuarea naturală a cuvintelor.

1) Din lipsă de caractere tipografice nu putem pune accentul pe toate sunetele.

Păraie le lanțuri de ghiăță-au răpus	X-X X-X X-X X-X-11 [10]
L'a primă verii privire vrăjită ;	X-X X-X X-X X-X-11 [11]
Speranța'n verzește pe cîmp fe ricită,	X-X X-X X-X-X X-X-12 [8]
Și'n munte le aspru iată ,s'a dus	X-X X-X -X X-10 [10]
Iarna cărunță'n puterea-i zdrobi tă.	-X X--X X-X X-X-11 [9]
De-acolo trimi te grindin ă slabă	X-X X-X X-X X-X--11 [9]
Ici colo'n șiraguri pe cîmpu-n verzit,	X-X X-X X-X-X X-X-11 [11]
Dar nepu tincioasă , dispore îngrabă;	X-X X-X X-X-X X-X-12[10]
Soare lui albu-i e nesulferit ;	-X X-X X-X- X-10 [10]
Toate'n culori el vrea să le'mbrace,	-X X-X X-X X-X-10 [10]
În noi nă zuiște el totul reface ;	X-X X-X-X X-X-X X-X-12[10]
Flori le însă tot mai lipsesc,	-X X-X-X X- X- 9 [8]
Oameni gătiți ci-că le-n lo cuiesc.	-X X-X -X X-X X-10 [9]

Astfel rezultă schema din versurile d-lui Gorun. A vrut d-sa să redea întocmai versificația originalului ? De loc ; versurile germene au toate *alte* măsuri și sînt în ritmu suitor, adică iambi amestecați cu anapesti. D-l Gorun se pare că a vrut să întrebuițeze ritmul așa numit amfibrachic, adică iambi abundenți, dar chiar din versul al doilea pune un *troheu* în tactul al doilea, în versul al 4-lea un alt *troheu* în tactul al 3-lea, versul al 5-lea începe cu un *troheu* și tot așa versurile 9, 10, 12, și 13 ; apoi amestecă iambi *puri* în versurile 6, 9 și 10 și rezultatul e că aceste rinduri rimate și încă cu rime așa de ieftine, numai versuri nu pot fi numite. Și acesta este un exemplu tipic, căci pretutindeni unde *întrebuițează această specie de ritmu tot așa alcătuește d. Gorun proza d-sale rimată.*

Mai iată un exemplu, la care nu mai dăm schema, dar despărțim numai taturile și însemnăm accentele și măsurile. E de la pag. 36, și la Goethe versurile sînt compuse *numai din iambi* și cu măsuri cu totul *alte* decît la d. Gorun.

- Ce,i făce | pe-acéia | încolo | s'apuce ? 12.
- La căsa | de vână|toare ne-am | duce. 11.
- Dar noi am | vrea lă moa|ră mări bi|ne. 10.
- Eu v'ăs sfă|tui să | mergeti la | baltă. 11.
- E drumul |urit pân|acolo | cât ține. 12.
- Tu *ce* faci ? |
- Mă duc cu | ceată cea|laltă. 11.
- Veniți la | Burgdorf cu | noi împrej|ună 11.
- Sunt fete | frumoase | și bérea e | bună. 12.
- Se'ncing pă|ruieli de | primă cla|să. 10. *)

1) Dar, ar zice cineva : D. Gorun poate a voit să facă iambi puri ? Să vedem :

Sînt fé | te frú | moasé | și bé | rea é | bună
Se'ncing | parú | ieli dé | primá | clasá |.

Aceste versuri nu sînt versuri nici după o schemă din orice poezie a oricărei literaturi.

Toți amfibrachii d-lui Gorun sint la fel. Noi am dat numai două exemple.

Iată armoniosul ritmu ce trebuie să fi răsunat în urechea d-lui Gorun. Că așa cu adevărat trebuie să fie, ne convingem îndată ce examinăm versurile *curat iambice—majoritatea*—din traducerea sa. Voiu da o mică parte din numeroasele exemple pe care le am la îndămină, dar totuși destul de numeroase pentru ca să nu se pară că-l șicanăm pentru câteva greșeli, ce se pot întâmpla chiar și la poeți, și pentru ca să apară îndreptățită concluzia ce va rezulta dela sine.

Vom transcrie versurile, arătând în parantez pagina pe care se găsesc în volumul d-lui Gorun, și notind accentele așa cum rezultă ele din schema versului:

O nu-mi vorbi de *pēstrița* mulțime (6)
Căine să fi n'ai duce-un *ășă* trai!. (20)...!!!

Un parantez :

Cum se vede din vers. 2. d. Gorun a scris cu o ireproșabilă ortografie academică cuvântul „ășă“, dar în vers i-a stilit accentul. Și nu e singurul caz, d. Gorun în general pare că pune mai mare preț pe ortografia academică, decît pe regulile versificației rominești. Continuăm cu exemplele :

Și mai întrebî de ce se strînge
În piept *inîma-ți* chinuită? (21).
Nu este-aci *fircă* cea vie
Ce Domnul omului o dete. (21)
Ridică-te! *Calea-i* deschisă! (21)
Dulniri ce-n jurul meu plutîți
Răspundeți-mi de m'auziți! (21)
Acu abia 'nțeleg *vorbă* 'nțeleaptă (22)
Inima mea întreagă fie a ta! (23)
Ah! arta este lungă
Și-i prea *scurtă* viața! (27)
Da, ceea ce-a cunoaște noi numim!
Dar cine poate da *dreaptă* numire? (28)
Din minte cum speranța nu și-a scos
Un cap ce-ășă puțin *poalé* să-ncapă. (28)
Ia vezi *coala* ce strașnice *fete*.
Hai, după ele de *grabă* băiete.
O bere tare, piscător *tabac*
Și slujnici *gătite**, acestea-mi plac! (37).
Nu, frate, nu-mi *placé* să fiu jenat (37).
Bunî mei domni, frumoase doamne. (38).
Domnile doctor, *dumneata*
O mare cîste azi ne-ai dat. (42)

*) Bietul cuvînt a căpătat două accente, pe care nu le are și a perdut pe singurul care-l avea.

Aşa leul cel roşu'n caldă bae
 Il logodea cu floarea cea de crin. (45)
 Eu văd cum tremurind, fricos se sbate
 Văzind c'a apucat urmă străină. (49)
 De ce aşă curind seacă isvorul
 Şi iar ne lasă'amar să-i ducem dorul ? (51)
 Ce noi făgăduim, rămîne-aşă
 Până'ntr'un fir ne ținem de cuvânt.
 Dar d'astea să vorbim mai pe 'nţeles
 Al'dat'ne vom lua vreme mai multă ;
 Acum însă, Măria ta, ascultă
 Rugarea mea şi dă-mi drumul să ies (50)
 Plăcut oaspe e totuşi, în veci nu va prea fi. (65).
 Vinului, balsam suferinţei,
 Blestem, amorului suprem ! (67)
 Nu prea slujeşte-aşa, el de plăcere
 Şi nu face nimic fără profit.
 Spune pe faţă, ce simbrie vrei ? (69)
 Cu dincolo capul nu-mi bat
 Lumea de-acî de-ai sfărâmat
 Cealaltă fie ori şi cum.
 Acest pămînt îmi dă mie plăcerea
 Şi-mi luminează'acest soare durerea (69).
 Prea sus odată m'am întins ;
 La fel pot fi numai cu tine.
 Duhul cel mare m'a respins,
 Şi firea tainele îşi ține.
 Firul gândirii-i rupt pe roată. (72)
 Bunul meu domn, toate le vezi
 Aşa cum vede ficine. (75)
 Tocmai aud unul pe coridor ! (76)
 Aceşti pereți, boltile-aceste.
 Nimica după plac nu-mi este...
 Nu văd, n'aud, mintea mă lasă (78)
 Tare nvăţat aş vrea s'ajung ;
 Ce-i pe pămînt în lut şi'n lung
 Şi ce-i în cer, fire, știință,
 Să le pătrund toate'mpreună. (79)
 Când timpu-l folosești, repede sboară (79)
 Negrî pe pe alb, tot ce se scrie
 Nu-l pierzi, poți să ți-l duci acasă. (81)
 Urmează' acest cuvînt, pe șarpe, vărul meu
 S'o să te sperii cât semeni cu Dumnezeu.
 Ş-acum unde plecăm
 — Or unde ți-a plăcea
 Lumea cea mică,—apoi cea mare vom vedea (85)
 Dar am vorbit cu el ultima oară
 De verii săi, câte ne mai spune ! (92)

- Ai și pornit să-ți lingi buzele, tu. (96)
 Bestii, mișei! seamă nu iau! (108)
 Ei, o să-mi zici Domnul Baron, și basta (110)
 Zilnic să'nținzi pe scrin curata față (120)
 S'aici. Dulcē fior m'a săgetat!
 Ceasuri întregi aici aș rămânea. (120)
 Ciudat de tot! Și ce o fi 'ntr'insul oare?
 Poate să fie vr'un zălog, pe care
 A dat mamă ceva cu 'mprumutare. (123)
 Scumpul meu soț, dă-i Doamne bine
 Nu s'a purtat frumos cu mine!...
 Poate-i și mort!—O chinuită-s foarte!
 De i-aș avea macar actul de moarte! (127)
 Imi iau voe de-a dreptu-așa să vin
 Și rog doamnele mele să mă erte. (128)
 Noi n'avem slugi, singură fierb și cos (140).
 Când s'a născut, tată murise. (110)
 Oamenii ăștia-s învățați. (145).
 Și când răsare 'ncet lună curată. (147)
 Infame! piei îți zic, îți zic, să piei
 Și nu-mi rosti aici numele ei! (151)
 Din fir în păr aici am auzit
 Lecții de catechism ce ați luat
 Domnului doctor, sper, i-a folosit. (160)
 Domnule doctor, nu te da 'ndărăt!
 Sprinten și strîns aci, cum te'ndreptez!
 Afară cu frigerea! tot cum îți arăt,
 Tragē-i 'nainte! Eu parez. (168)
 Tu Greto, vezi, ești tinerea
 E tot necoaptă mîntea ta
 Si'ți faci trebile prost. (170)
 Să-ți sfarm oasele de aș putea. (171)

Am citat numai 74 de asemenea versuri surde, căci n-am vrut să supun la o prea îndelungată tortură urechile cetitorilor, dar în traducerea d-lui Gorun, ele se numără cu sutele: numai până la pag. 171 (volumul are 211), căci n'am putut cetai mai departe,—mi-am notat 318, și bine înțeles, numai dintre versurile cu ritmu curat iambic.

Dar ciocnirea între accentul versului și acela al cuvintelor, nu e singura pricină care face ca versurile d-lui Gorun să fie în cea mai mare parte proză rimată, ci mai sînt și altele.

Am amintit mai sus că în versurile rominești accentele trebuie să se urmeze din două în două silabe; aceste accente însă nu-s toate de-o potrivă de puternice, ci în fiecare vers, după lungimea lui, 1, 2, 3 sau 4 dintre accente sînt mai intense; ele se numesc *accente principale*; locuri fixe au, dintre accentele principale, numai acelea care sînt la *sfirșitul versului* și acelea

la care pauza e indicată prin două linii verticale și observați și ritmul:

Îngerul meu, nu te 'ngriji.
 Iat-ó sticlută. || Torni trei picături
 Intr'ún pahar ș'o va cuprinde'n pace
 Ș'adânc somnul blândei naturi (pg. 159).
 Mă supăram eu, || că pe dumneata
 Să fiu mai supărată nu puteam. (143)
 Dar hai! de-atâta flecărie m'am scârbit;
 Căci ai dreptate, || mai ales că sunt silit. (137)
 Un lăntușor azi, || mâne-acești cercei;
 Le vede mama, ||-i spui ceva și ei (128)
 Frumoasă domnișoară, || pot să îndrăznesc
 Brațu-mi să-ți ofer, || ca să te'n soțesc? (115)
 Poftim un cântec! || zi-i din când în când. (114)
 Hei, spaima lumii, || mă cunoști acum? (109)
 Ce mărăi, căne! || —accentele divine... (51)
 etc. etc. etc. etc.

De unde se vede că pauza cerută de înțeles nu coincide deloc cu pauza după schemă, — ceea ce face ca chiar dacă versul e corect după schemă, cetit devine amorf.

Ș'apoi contopire între două sunete despărțite prin semnul exclamării!

Și nu e o intimplare, e lucru obișnuit:

Asta-i minciună! — *auzi*. să minți pe pat de moarte! (132).
 Doamne! — *un* bărbat așa cuminte (146)
 Zi-i fericire! — *amor!* inimă! Dumăzeu! (156).

Exclamați, dacă puteți!

Contopirile dintre sunete despărțite prin virgule, nu le mai relevăm.

Toate exemplele de până aici, le-am luat numai din acele versuri pe care d. Gorun a avut intenția să le facă regulate, cu ritmu iambic. Cit de armonioase sînt și acele versuri neregulate, în care a vrut să imiteze Knittelversurile lui Gœthe, cetitorul poate judeca prin comparație, din exemplul următor:

D. Gorun pg. 53,

Gœthe.

E prins unu-aci, ascultați!	Drinnen gefangen ist einer!
Nu vă luați după urma lui, stați!	Bleibet haussen, folg' ihm keiner!
Ca vulpea 'n cursă căzu,	Wie im Eisen der Fuchs.
Bătrân diavol! geme acu.	Zagt ein alter Höllenluchs.
Dar aide, păziți!	Aber gebt Acht!

Pluțiți încolo, încoace pluțiți!	Schwebet hin, schwebet wider,
În sus și'n jos,	Auf und nieder,
Și iată din greu l-am scos.	Und er hat sich losgemacht.
De puteți să-l scăpați,	Können ihr ihm nützen,
Sus toți, nu-l lăsați!	Lasst ihn nicht sitzen!
Căci și el tuturor	Denn er tat uns allen
Ne-a fost spre-ajutor.	Schon viel zu Gefallen.

Nici cele mai reușite versuri regulate de-ale d-lui Gorun n-au armonia acestor Knittelversuri ale lui Goethe. Și chiar dacă ar fi reușit să imiteze perfect schema versurilor germane, ce-ar însemna? Parcă schema face poezia? Schema este partea externă, fizică a ritmului, care se poate măsura și număra, dar adevăratul ritm îl dă poezia care se află în sufletul poetului, care este incomensurabilă și pe care niciun tratat de metrică nu ți-o poate arăta ¹⁾. Pe aceeași schemă trohaică, Goethe cîntă glumind:

Fand mein Holdchen
Nicht daheim,
Muss das Goldchen
Draussen sein.

Și tot pe aceeași schemă Schiller cîntă uu marș funebru:

Von dem Dome
Schwer und bang
Tönt die Glocke
Grabgesang.

(Exemplul e al lui Karl Vossler, *Positivismus und Idealismus in der Sprachwissenschaft*, Heidelberg 1904, pg. 86).

Sau în romînește: Goga: Bătrine crai! A fost de mult
Că s'a schimbat atît de-atunci,
Seninul razelor de soare
Și fața florilor din lunci

Coșbuc: Trei pași la stînga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor
Se prind de mîni și se desprind
S-adună cerc și iar se 'ntind...

Cum a simțit și cum a redat d. Gorun poezia din Faust, o putem vedea din analiza unui singur pasaj.

După ce Faust a fost la vrăjitoarea care i-a dat să bea aceea poțiune, despre a cărei efect Mephistopheies zice:

1) Rîndurile de mai sus ale d-lui Gorun, nu sînt versuri, cu toate că au rimă. Știam că există proză ritmată. Iată acum și proză rimată.

Du siehst mit diesem Trank im Leibe
Bald Helenen in jedem Weibe,

se întâlnește pe drum cu Margareta și fulgerător se simte cuprins de o patimă nebună; în pornirea lui, cu atât mai neînfrînată, cu cât era pur senzuală, el izbucnește:

Beim Himmel, dieses Kind ist schön!
So etwas hab'ich nie gesehn.
Sie ist so sitt-und tugendreich,
Und etwas schnippisch doch zugleich.
Der Lippe Rot, der Wange Licht,
Die 'Tage der Welt vergess' ich's nicht!
Wie sie die Augen niederschlägt,
Hat tief sich in mein Herz geprägt;
Wie sie kurz angebunden war,
Das ist nun zum Entzücken gar!

Ș-apoi adresându-se către Mephistopheles:

Hör'du musst mir die Dirne schaffen!

Întreaga patimă năvalnică a lui Faust se vede din aceste versuri, toate alcătuite din cîte patru facturi iambice, toate terminate în rime *masculine* și cuprinzînd aproape numai cuvinte *monosilabice* (43 din 60).

Iată pasajul în traducerea d-lui Gorun:

O, doamne, ce copilă 'ncîntătoare!
N'am mai văzut așa ceva sub soare.
Atît de cumințe și așezată,
Totuși puțin cam alintată.
Ah! buzele roșii, lumina feții.
Pluti-mi-vor 'nuinte tot drumul vieții!
Sub pleoape ochii cum și-a ascuns,
Adînc în inimă mi-a pătruns;
Și ce răspuns neted mi-a dat,
O da, o da, — m'a încîntat!

Mai posedă aceste versuri lungi de 11 și 12 silabe și terminate toate în rime *feminine*, acel tempo violent care vibrează de patimă al versurilor lui Goethe? Dar ritmul! Iambi surzi, anfibrahi infirmi, cîce-i mai poate ști! Cînd dupa aceste versuri, Faust îi spune lui Mephisto:

Ascultă, fata-aceasta îmi trebui negreșit!

îți pare o simplă... fanfaronadă.

Nu mai într-un singur punct l-a urmat d. Gorun aici pe

Goethe : în *șirul* rimelor, toate împerechete; cu această ocazie observăm, că în general, în privința *înșiruirii* rimelor, d. Gorun urmează aproape cu sfințenie originalul, dar *numai* în privința înșiruirii, căci în ce privește *felul* rimelor, acolo unde Goethe îmbinează cu măiestrie *potrivit fondului*, rimele masculine cu feminine, d. Gorun își înșiră cite 10—12, de acelaș fel, rimele sale incolore, în majoritate *forme gramaticale*. Cine vrea să vadă exemple pentru aceasta, să cerceteze mai ales pag. 31, 34, 66 etc. Eu nu mai citez niciun vers. Că utilizarea unui anumit fel de rimă, după natura conținutului, nu este indiferentă, s-a putut vedea din exemplul de mai sus. Rima masculină este mai potrivită pentru un fond mai energic, violent, pentru sentimente puternice și bucurii mari și desperări sfișietoare; rima feminină din potrivă, pentru un fond gingaș, blajin, potolit, elegiac. În «Despărțire» Eminescu întrebuițează aproape exclusiv numai rima masculină (numai 2 rime feminine), fiindcă fondul îl formează o desnădejde concentrată, violentă, un sentiment puternic și actual în sufletul poetului; în poezia «De cite ori iubito», în care sentimentul e elegiac, potolit de timpul așternut la mijloc, e numai în amintire, rimele feminine predomină.

Chiar în poezia franceză, în care tradiția a impus sistemul alternării rimelor masculine cu feminine, poeții citeodată au întrebuintat numai rime de un singur fel, pentru a-și traduce mai adecuat sentimentele lor. (v. A. Dorchain, L'Art des Vers 122 sqq).

În acest articol, pentru ușurința discuției, am tratat pe categorii diferitele greșeli,—ceia ce ar putea să facă pe cetitor să creadă că unele versuri au unele greșeli și alte versuri altele; dar, adesea, cum poate constata cetitorul, din exemplele citate, acelaș vers cumulează mai multe din greșelile arătate.

Un „critic“ analizând *intriga* (!) din Faust, proclamase opera d-lui Gorun ca cel mai însemnat eveniment literar al anului trecut, al anului în care d. Brătrescu-Voinesti a tipărit „În lumea dreptății“ și d. Sadoveanu „Mormintul unui copil“. După cercetare amănunțită, făcută fără părtinire și fără palină, ajung la încheerea că opera d-lui Gorun este o monstruoșitate; nu cred să existe în limba română, adunate la un loc într-un singur volum, mai multe versuri rele decât în această traducere a lui Faust. — Dacă recenziții d-lui Gorun i-ar fi citit volumul, sintem convinși că ar fi ajuns la aceeași concluzie.

Constantin Botez

Adăugat la corectură.—După lipărirea articolului, am citit pe acel al d-lui Pop din „Cuvorbiri Literare“. Greșelile de traducere pe care d-sa le explică prin „defectul de a jertfi ideea de dragul ritmului și a rimei“, (ce fel de ritm și rimă, au văzut cetitorii) n-ar putea explica faptul „că efectul produs de noua traducere rominească din Faust, nu e atât de puternic“, cum zic d. Pop, sau mai exact că a fost chiar nul; ci se explică numai prin lipsa totală de talent poetic a traducătorului, care a reușit să distrugă toată *poezia* din original.—Afirmarea d-lui Pop că d. Gorun „e destul de stăpîn pe vers“ și că a redat „forma și ritmul originalului“ ni se pare cu atîta mai curioșă, cu cit d. Pop citează însuș versuri greșite de ale d-lui Gorun.